

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЗМІН ДО АКТИВ СІМЕЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

CERTAIN PROBLEM ASPECTS OF PROSPECTIVE CHANGES TO ACTS OF THE FAMILY LEGISLATION OF UKRAINE

Тельнік О.Б., Заслужений юрист України,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
Національна академія Служби безпеки України

У статті досліджуються правові аспекти влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час перебування сім'ї патронатного вихователя разом із дитиною у вказаний період за кордоном, а також аналізуються питання необхідності вдосконалення окремих норм Сімейного кодексу України, пов'язаних із необхідністю забезпечення належного утримання та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час тимчасового перебування їх в цей період за кордоном. На підставі проведеного аналізу положень чинного законодавства та практики його застосування, окремих публікацій на цю тему вітчизняних науковців, опрацьованого у комітетах Верховної Ради України відповідного законопроекту з вказаних питань окреслено наявну проблему, а також висловлені конкретні аргументовані зауваження до вищенаведеного законопроекту та пропозиції щодо нормотворчого вирішення проблеми шляхом внесення до його змісту відповідних змін. Вказані пропозиції направлені як на збереження сутності та природи такої альтернативної й специфічної форми виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, як патронат над дитиною, так і на вирішення питання забезпечення належного утримання та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час їх тимчасового перебування в цей період за кордоном, а також на визначення подальшого статусу як самої дитини, так власне і сім'ї патронатного вихователя в цих екстремальних умовах. В роботі також зроблено висновок про необхідність вдосконалення визначеного на законодавчому рівні порядку здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації та внесено відповідні пропозиції щодо конкретизації цього механізму. Також у статті проаналізовано зміст законопроекту, який стосується вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України, та запропоновано аргументовані зміни до його змісту, направлені на захист прав батьків щодо виховання дитини, яка не досягла шістнадцяти років, та надання дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України.

Ключові слова: період дії воєнного стану, патронат над дитиною, сім'я патронатного вихователя, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, законне представництво дітей, тимчасовий виїзд за межі України дитини.

The article examines the legal aspects of arrangement and stay of a child in the family of a foster carer during the period of martial law, including during the stay of a foster carer's family with the child abroad during the specified period, and also analyzes the need to improve certain norms of the Family Code of Ukraine, related to the need to ensure the proper maintenance and upbringing of a child in the family of a foster carer during the period of martial law, including during their temporary stay abroad during this period. On the basis of the analysis of the provisions of the current legislation and the practice of its application, individual publications on this topic by domestic scientists, the relevant draft law developed in the committees of the Verkhovna Rada of Ukraine on the specified issues, the existing problem is outlined, as well as specific reasoned comments on the above-indicated draft bill and proposals for a normative solution to the problem by making appropriate changes to its content. These proposals are aimed both at preserving the essence and nature of such an alternative and specific form of education of children deprived of parental care, such as fostering a child, and at solving the issue of ensuring the proper maintenance and upbringing of a child in the family of a foster parent during the period of martial law, including during their temporary stay abroad during this period, as well as to determine the further status of both the child himself and the foster carer's family in these extreme conditions. The work also concludes on the need to improve defined at the legislative level procedure for legal representation of children, placed in the family of a foster carer, during martial law in the event of their moving abroad for the purpose of evacuation and appropriate proposals are made to specify this mechanism. The article also analyzes the content of the draft law, which concerns the resolution of the issue of temporary departure of children outside of Ukraine by parents, and proposed reasoned changes to its content, aimed at protecting the rights of parents regarding the upbringing of a child who has not reached the age of sixteen, and granting permission for its temporary departure outside of Ukraine.

Key words: period of martial law, guardianship over a child, family of a foster parent, foster family, family-type orphanage, legal representation of children, temporary departure of a child from Ukraine.

Постановка проблеми. На сьогодні потребують певного уточнення та конкретизації окремі норми Сімейного кодексу України [1] та відповідного законопроекту, що стосуються необхідності забезпечення належного утримання та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час тимчасового перебування їх в цей період за кордоном, а також деякі норми Закону України «Про охорону дитинства» [2] щодо порядку здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації.

Окрім цього потребує певного доопрацювання зміст прийнятого Верховною Радою України 8 липня 2022 року за результатами розгляду в першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України» [3] з метою забезпечення належного захисту прав батьків щодо виховання

дитини, яка не досягла шістнадцяти років, та надання дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України.

Метою статті є з'ясування на основі аналізу положень чинного законодавства та практики його застосування, опрацьованого у комітетах Верховної Ради України та прийнятого Верховною Радою України 27 липня 2022 року за результатами розгляду в першому читанні за основу проекту Закону України «Про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України (щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану)» [4] проблеми, пов'язаної із необхідністю забезпечення належного утримання та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час тимчасового перебування їх в цей період за кордоном, та збереження при цьому сутності та природи такої альтернативної і специфічної форми виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, як патронат над дитиною, а також внесення необхідних рекомендацій

щодо законодавчого врегулювання цієї проблеми. Окрім цього метою цієї статті є дослідження вдосконалення порядку здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації, визначеного Законом України «Про охорону дитинства» [2, ч. 4 ст. 30-1], а також дослідження правомірності окремих норм проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України» [3] у частині забезпечення належного захисту прав батьків щодо виховання дитини, яка не досягла шістнадцяти років, при наданні дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України та внесення конкретних пропозицій законодавчого характеру щодо вирішення окресленої проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на те, що зміст глави 20 Сімейного кодексу України [1, статті 252–256] викладений у новій редакції ще з 26 січня 2016 року, правова природа патронату над дітьми та інших альтернативних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (передання дітей на виховання до прийомної сім'ї, влаштування дітей до дитячих будинків сімейного типу), а також їх сутність та особливості і відмінності знайшли широке відображення у наукових працях, в першу чергу навчально-методичного характеру, таких вітчизняних науковців як, зокрема, Т.В. Боднар, Г.Г. Харченко, С.І. Шимон, О.В. Манжосова, Н.М. Процьків, Н.Д. Гетьманцева, Т.В. Курило тощо. Водночас, питання забезпечення належного утримання та виховання дітей в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час їх тимчасового перебування в цей період за кордоном, наразі з огляду на відносно невеликий термін дії воєнного стану в Україні (близько 10 місяців) не знайшли належного відображення у наукових роботах українських вчених. До змісту ж опрацьованого у комітетах Верховної Ради України та прийнятого за результатами розгляду в першому читанні за основу Верховною Радою України 27 липня 2022 року проекту Закону України «Про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України (щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану)» (автор законопроекту – народний депутат України А.О. Ляшенко) [4] на сьогодні є більше запитань, ніж відповідей з огляду на його очевидну недосконалість.

З огляду на те, що зміни до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» [2, ч. 4 ст. 30-1], внесені Законом України «Про внесення змін до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні» [5], набрали чинності лише у червні 2022 року, будь-яких системних наукових досліджень, запроваджених вищенаведеним Законом новацій, зокрема, щодо порядку і строків здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації, а також пов'язаних з ними можливих проблем вітчизняними науковцями ще не проводилось.

Не вельо, на жаль, вітчизняними науковцями і системних наукових досліджень новацій, які передбачаються прийнятим Верховною Радою України 8 липня 2022 року за результатами розгляду в першому читанні за основу проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України» [3], зокрема у частині забезпечення належного захисту прав батьків щодо виховання дитини, яка не досягла шістнадцяти років, при наданні дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України.

Виклад основного матеріалу. З викладенням 26 січня 2016 року у новій редакції змісту глави 20 Сімейного кодексу України [1, статті 252–256] правова природа

та сутність патронату над дітьми, як досить специфічної однієї з альтернативних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, знайшли в ній чітке і однозначне відображення, які неможливо глумити по різному.

Так відповідно до вищенаведених норм патронат над дитиною – це тимчасовий (не більше шести місяців) догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя (за відповідну оплату) на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин. При цьому до зазначеної сім'ї можуть бути одночасно влаштовані лише діти, які є між собою рідними братами та сестрами, або діти, які виховувалися в одній сім'ї. Договір про патронат над дитиною укладається між органом опіки та піклування й патронатним вихователем. А оплата послуг цього вихователя і виплата відповідної соціальної допомоги на утримання дитини в зазначеній сім'ї здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів [1, статті 252, 253, 256].

Правовий аналіз наукових робіт вітчизняних науковців з цієї тематики, виданих після 2016 року, свідчить про те, що переважна більшість вчених також однозначно розглядають патронат над дитиною як дуже специфічну і відмінну від інших форму виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яка носить короткостроковий (три чи шість місяців) і має досить специфічний характер. Так, зокрема, С.І. Шимон зазначає, що вчені розглядають патронат над дитиною «як форму виключно тимчасового (короткострокового) влаштування дитини, що залишилася без батьківського піклування, і що патронатна сім'я не замінює прийомну сім'ю і дитячий будинок сімейного типу, а лише виступає попередньою сходинкою до них, є видом оперативної допомоги дитині і лише сприяє її подальшому влаштуванню в сім'ю постійно» [6, с. 434]. Авторка також «вважає раціональною ідею застосування патронату виключно як тимчасового заходу для невідкладного забезпечення сімейного догляду дитини на період, коли її сімейно-правовий статус є невизначеним» [6, с. 439]. На її думку, це стосується випадків, коли дитина в силу об'єктивних причин розлучена з сім'єю, або опинилася у складних життєвих обставинах, залишилася без батьківського піклування, але ще не набула статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, тощо. С.І. Шимон також не відхиляє можливості повернення цієї дитини в сім'ю її природного походження.

В свою чергу Г.Г. Харченко, посилаючись на норми постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 року № 148 «Деякі питання здійснення патронату над дитиною» [7] та фактично підтримуючи наукову позицію С.І. Шимон, стверджує, що «патронат над дитиною – це тимчасовий догляд, виховання і реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин», а також «має забезпечити захист прав дитини, яка через складні життєві обставини тимчасово не може проживати разом із батьками (законними представниками), надати їй та її сім'ї послуги, спрямовані на повернення у сім'ю дитини відповідно до її найкращих інтересів» [8, с. 124–125].

З цими науковими висновками коригується і позиція Н.М. Процьків та Н.Д. Гетьманцевої, які у своїй спільній науковій роботі зазначають, що «сімейний патронат – це професійна послуга, яка пропонує наступне: тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на час подолання складних умов життя дитиною чи її батьками (насильство, бездоглядність, загроза, життю та здоров'ю, житлові проблеми, хвороби батьків або їх ув'язнення тощо). Тривалість перебування під патронатом залежить від потреб дитини та від складності житлових умов, що спричинили її влаштування, але

не повинна перевищувати 3 місяців. У деяких випадках необхідне продовження терміну перебування дитини під патронатом, але загальна тривалість перебування не повинна перевищувати 6 місяців» [9, с. 116]. Вказані твердження повністю відповідають вищенаведеним нормам Сімейного кодексу України.

І лише наукове твердження О.В. Манжосової про те, що «за договором про патронат орган опіки та піклування передає дитину-сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату» [10, с. 26], і абсолютно тотожний за змістом висновок Т.В. Курило [11, с. 418], які були висловлені відповідно у 2021 та 2018 роках, у частині *тривалості перебування дитини у сім'ї патронатного вихователя* не відповідають вимогам чинного законодавства, так як базуються на старій редакції статті 252 Сімейного кодексу України, яка втратила чинність (викладена у новій редакції) ще 26 січня 2016 року, що є очевидним.

Таким чином на період мирного часу питання діяльності сім'ї патронатного вихователя і тимчасового перебування в ній дитини в достатній мірі врегульовано як нормами Сімейного кодексу України, так і вищеназваної постанови Кабінету Міністрів України та інших підзаконних нормативних актів. Водночас, у зв'язку з вторгненням 24 лютого 2022 року на територію нашої держави російських загарбників та одночасним введенням в Україні воєнного стану [12] об'єктивно виникло питання забезпечення належного утримання та виховання дітей в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, у тому числі під час їх виїзду з тимчасово окупованої росіянами території, де перебувала сім'я патронатного вихователя у мирний час, та тимчасового перебування в цей період за кордоном.

Основними очевидними проблемами тут насамперед можуть бути питання фінансування сім'ї патронатного вихователя, яка виїхала з тимчасово окупованої росіянами території, де перебувала сім'я патронатного вихователя у мирний час, адже фінансування такої сім'ї здійснюється за рахунок місцевих бюджетів (які наразі у зв'язку з окупацією відсутні), а також забезпечення дитини житлом, одягом, харчуванням, особливо під час тимчасового перебування сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною у період дії воєнного стану за кордоном. Є очевидним, що об'єктивно у вказаних умовах патронатний виховatelj не може виконати усі зобов'язання, покладені на нього статтею 255 Сімейного кодексу України.

Здавалось би вирішенню означених та інших проблем повинен був сприяти прийнятий Верховною Радою України 27 липня 2022 року за результатами розгляду в першому читанні за основу проект Закону України «Про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України (щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану)» (автор законопроекту – народний депутат України А.О. Ляшенко) [4]. Разом з тим правовий аналіз його змісту свідчить про те, що незважаючи на свою актуальність і своєчасність, він є вкрай недосконалим.

Так, зокрема, законопроектом передбачається шляхом доповнення Прикінцевих положень Сімейного кодексу України новим пунктом 2-2 зупинити дію положення частини п'ятої та абзацу третього частини шостої статті 252 цього Кодексу, у яких закладена сутність та специфічність патронату над дитиною, а саме: до зазначеної сім'ї можуть бути одночасно влаштовані лише діти, які є між собою рідними братами та сестрами, або діти, які виховувалися в одній сім'ї, а загальний термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя не може перевищувати шість місяців [4, ч. 2 розділу I]. Далі, вочевидь не будучи фахівцем у галузі цивільного та сімейного права, автор проекту закону передбачив, що до сім'ї патро-

натного вихователя можуть бути одночасно влаштовані діти, які не є рідними братами та сестрами або такими, що виховувалися в одній сім'ї, а кількість влаштованих дітей, які не є членами однієї сім'ї, не може перевищувати п'яти осіб. Термін же перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя може бути продовжений органом опіки та піклування понад шість місяців – до припинення чи скасування правового режиму воєнного стану [4, ч. 3, 4 розділу I]. Такими пропозиціями він спутав поняття патронату над дитиною, прийомної сім'ї (виховання до 4 дітей) та дитячого будинку сімейного типу (виховання не менш як 5 дітей), що є неприйнятним. Щодо ж фінансування сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану та забезпечення її житлом у разі виїзду з тимчасово окупованої території у законопроекті взагалі нічого не згадується. Не є реальним і визначений законопроектом *триденний термін* на повідомлення консульської установи України в країні перебування сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною про відмову патронатного вихователя від продовження строку дії договору про патронат [4, ч. 5 розділу I], адже без наявності відповідного фінансування добратися в іноземній країні до необхідної консульської установи України через їх малочисельність у визначенні в проекті закону термін є вочевидь досить проблемним. Вбачається також, що механізми захисту прав сім'ї патронатного вихователя та дитини, що в ній виховується, під час періоду дії воєнного стану повинні бути різними при виїзді сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною з тимчасово окупованої території в інші райони України та за кордон. Адже за кордоном патронатний виховatelj об'єктивно не зможе виконувати свої чисельні обов'язки, покладені на нього законодавством України та договором про патронат над дитиною.

Вбачається, що вирішити вищенаведені проблеми та усунути зазначені вище недоліки у проекті закону з метою його приведення у відповідність до чинного сімейного законодавства України, як варіант, можливо шляхом внесення до тексту законопроекту таких змін та доповнень:

1) розділ I проекту закону викласти у новій редакції такого змісту:

«I. Розділ VII Прикінцеві положення Сімейного кодексу України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002 р., № 21-22, ст. 135) доповнити новим пунктом 2-2 такого змісту:

«2-2. Протягом строку дії правового режиму воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України Про затвердження Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, при виїзді сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною з тимчасово окупованої території з метою евакуації в інші райони України патронатний виховatelj повинен звернутися у строк, що не перевищує семи робочих днів, до органу опіки та піклування за фактичним місцем перебування сім'ї патронатного вихователя для переукладення з ним договору про патронат над дитиною, отримання належного фінансування від місцевого бюджету та тимчасового житла у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Протягом строку дії правового режиму воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України Про затвердження Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, при виїзді сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною з тимчасово окупованої території чи території України, де ведуться бойові дії, з метою евакуації за кордон патронатний виховatelj повинен звернутися у двотижневий строк до найближчої

консульської установи України в країні свого перебування для невідкладного вирішення цієї установою питання про можливе повернення дитини до її батьків чи інших законних представників, її усиновлення громадянами України, встановлення над нею опіки та піклування, влаштування її на виховання у прийомну сім'ю чи до дитячого будинку сімейного типу» [4, ч. 1-3 розділу I];

2) розділ II законопроекту доповнити новим пунктом 3 такого змісту: «3. Кабінету Міністрів України у місячний строк з дня опублікування визначити порядок надання тимчасового житла сім'ї патронатного вихователя разом з дитиною при їх виїзді з тимчасово окупованої території чи території України, де ведуться бойові дії, з метою евакуації до іншого району України за новим місцем їх перебування» [4, п. 3 розділу II].

Ще одним проблемним питанням сімейно-правового характеру, пов'язаним із попереднім, є необхідність вдосконалення деяких норм Закону України «Про охорону дитинства» [2, ч. 4 ст. 30-1] щодо порядку здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації. Відповідні зміни до вищенаведеного закону були внесені Законом України «Про внесення змін до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні» від 22 травня 2022 року № 2267-IX [5, ч. 2 розділу I], якими зокрема передбачено, що у разі переміщення за кордон з метою евакуації під час дії воєнного стану дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, патронатні вихователі є законними представниками цих дітей до повернення такої дитини в Україну або до її возз'єднання з сім'єю. Разом з тим у них не врахована проблематика, пов'язана із об'єктивною неможливістю виконання патронатним вихователем за кордоном своїх обов'язків за патронатним договором (у частині, як мінімум, забезпечення дитини житлом, одягом, харчуванням тощо) з урахуванням відсутності у країні перебування відповідного фінансування із місцевих бюджетів, особливо, якщо сім'я патронатного вихователя разом з дитиною виїхала за кордон з тимчасово окупованих росіянами територій України, про що вже зазначалося вище. Все це потребує вжиття невідкладних заходів консульською установою у країні перебування цієї сім'ї та обмеження терміну законного представництва такої дитини патронатним вихователем до вирішення консульською установою подальшої долі дитини.

Одним із вірогідних шляхів вирішення цієї проблеми вбачається доповнення частини четвертої статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» новим реченням такого змісту: «При цьому патронатні вихователі при перебуванні за кордоном є законними представниками таких дітей тимчасово, до вирішення консульською установою України у країні перебування питання про можливе повернення дитини до її батьків чи інших законних представників, її усиновлення громадянами України, встановлення над нею опіки та піклування тощо.» [2, ч. 4 ст. 30-1].

Інше важливе проблемне питання сімейно-правового характеру пов'язане з прийняттям Верховною Радою України 8 липня 2022 року за результатами розгляду в першому читанні за основу проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України» [3], зокрема у частині забезпечення належного захисту прав батьків щодо виховання дитини, яка не досягла шістнадцяти років, при наданні дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України.

Аналіз змісту вказаного законопроекту свідчить про те, що вказаний проект передбачає доповнення Сімейного кодексу України новою статтею 157-1 «Особливості вирішення батьками питання щодо тимчасового виїзду за межі України дитини, яка не досягла шістнадцяти років» [3, п. 3 ч. 1 розділу I], зміст якої хоча і носить в цілому позитивний характер, але зовсім не враховує реалії сьогодення, пов'язані з дією в країні воєнного стану, веденням війни з російськими окупантами, а також може призвести за наявності формальних ознак до порушення права одного з батьків на участь в особистому вихованні дитини, гарантованого йому статтями 141 та 151 Сімейного кодексу України.

Так абзац другий частини другої запропонованої статті СК України зобов'язує другого з батьків надати згоду на тимчасовий виїзд одного з батьків з малолітньою дитиною за межі України у десятиденний термін після звернення до нього з цим питанням. Недотримання цього терміну дає праву суду надати дозвіл на такий виїзд без згоди другого з батьків. Але наразі, в умовах війни, такий термін є нерéalним, особливо, коли один з батьків є військовим та знаходиться в районі бойових дій.

Абзац же шостий частини третьої передбаченої законопроектом статті взагалі передбачає, що згода другого з батьків на виїзд його дитини за кордон не потрібна, якщо у нього наявна заборгованість зі сплати аліментів понад три місяці. Зважаючи, що в умовах війни значна кількість громадян України об'єктивно втратила роботу, вказана сума також потребує перегляду, адже як свідчить практика наразі багато матерів з дітьми виїхали до далеких країн, як Канада, США, Австралія тощо, що унеможливить спілкування з дітьми та їх виховання з боку батьків, що знаходяться в Україні.

Вирішити вищенаведені прогалини законопроекту можливо, насамперед, шляхом заміни у абзаці другої частини другої запропонованої статті 157-1 СК України слів «протягом десяти календарних днів» словами «протягом місяця» [3, п. 3 ч. 1 розділу I], а у пункті 6 частини третьої цієї ж статті слів «за три місяці» словами «за вісім місяців» [3, п. 3 ч. 1 розділу I].

Висновки. Отже, аналіз положень чинного законодавства, опрацьованого у комітетах Верховної Ради України та прийнятого у першому читанні за основу відповідного законопроекту, окремих праць вітчизняних науковців свідчить про недосконалість більшості норм законопроекту щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану, особливо у випадках, якщо сім'я патронатного вихователя разом з дитиною виїхала за кордон з тимчасово окупованих росіянами територій України. Все це потребує їх законодавчого врегулювання відповідно до внесених у роботу рекомендацій нормотворчого характеру безпосередньо до законопроекту. У статті також зроблено висновок про необхідність вдосконалення визначеного на законодавчому рівні порядку здійснення законного представництва дітей, влаштованих у сім'ю патронатного вихователя, під час дії воєнного стану у разі їх переміщення за кордон з метою евакуації та внесено відповідні нормотворчі пропозиції щодо конкретизації цього механізму. Окрім цього в роботі проаналізовано зміст законопроекту, який стосується вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України, та запропоновано аргументовані зміни до його змісту, направлені на захист прав батьків щодо виховання дитини, яка не досягла шістнадцяти років, та надання дозволу на її тимчасовий виїзд за межі України з урахуванням реалій сьогодення та дії в державі воєнного стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2002, № 21-22, ст. 135.
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 30, ст. 492.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вирішення батьками питань тимчасового виїзду дітей за межі України : проект Закону України (реєстр. № 6146 від 7 жовтня 2021 р.) / *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти* [Електронний ресурс]. URL: <http://itd.rada.gov.ua/968748> (дата звернення 02.01.2023).
4. Про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України (щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану) : проект Закону України (реєстр. № 7443 від 8 червня 2022 р.) / *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти* [Електронний ресурс]. URL: <http://itd.rada.gov.ua/1345751> (дата звернення 01.12.2022).
5. Про внесення змін до статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» щодо законного представництва деяких категорій дітей під час дії надзвичайного або воєнного стану в Україні: Закон України від 22 травня 2002 р. № 2267-IX / *Верховна Рада України. Офіційний вісник України*. 2022, № 47, ст. 25.
6. Сімейне право України : підручник / Т.В. Боднар та ін. ; за заг. ред. Т.В. Боднар та О.В. Дзери. 2-ге видання, стереотип. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 520 с.
7. Деякі питання здійснення патронату над дитиною : постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 148 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний вісник України*. 2017, № 26, ст. 53 (втратила чинність 27.08.2021).
8. Сімейне право. Практикум / за ред. Т.В. Боднар, О.В. Михальнюк. К : Алерта, 2019. 132 с.
9. Процьків Н.М., Гетьманцева Н.Д. Сімейне право : навчально-мето-дичний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 148 с.
10. Сімейне право : навчально-методичний посібник / Манжосова О.В., Гнатовська А.І., Мошинська Я.С., Чернівці, 2021. 68 с.
11. Сімейне право України : підручник / за ред. А.О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2018. 480 с.
12. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 / Президент України. *Офіційний вісник України*. 2022, № 46, ст. 16.